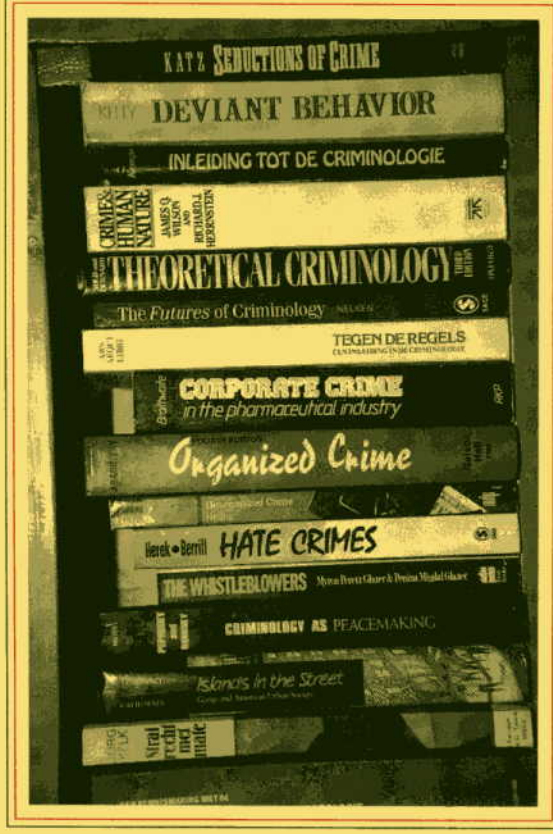

Nieuws voor Criminologen

ROVERSBEEN(DE)
CRISIS BIJ JUSTITIE
THEORETISCHE CRIMINOLOGIE
PUBLIC SAFETY IN EUROPE

jaargang 9; nr. 2

Ben Rovers

De redactie van het *Tijdschrift voor Criminologie* wil naar aanleiding van het verschijnen van themanummers discussiebijeenkomsten gaan organiseren, waarbij auteurs en publiek met elkaar in discussie gaan over het thema. Deze serie bijeenkomsten, die in samenwerking met het Instituut voor Maatschappijwetenschappen (SISWO) wordt georganiseerd, heeft de wervende titel *Criminologische kwesties meegekrege*n.

Op vrijdag 9 oktober 1998 (in de namiddag) vond bij het SISWO in Amsterdams de eerste bijeenkomst plaats over 'theoretische integratie'. Aanleiding hiervoor was het verschijnen van het gelijknamige themanummer van het Tijdschrift voor Criminologie (TVC, vol. 40, nr. 2). De emeritus hoogleraren en theoretici Johan Goudsblom (ex-UVA) en Reinhard Wippler (ex-UU) waren uitgenodigd om hun visie op het thema en het nummer te geven. De bijeenkomst werd bezocht door circa 40 personen. Voorzitter was Willem de Haan (RUG/UU).

Na een korte inleiding van de voorzitter, waarin deze het thema nog eens van verschillende kanten belichtte, was het woord aan Goudsblom. Deze begon zijn inleiding met de mededeling dat hij de criminologie niet 'ademloos' volgt, omdat het naar zijn idee geen discipline is waar de ontwikkelingen erg snel gaan. De stand van zaken is volgens hem te vergelijken met die van de medische wetenschap in de 16e eeuw. Om iets over theoretische integratie te kunnen zeggen, moet volgens Goudsblom eerst duidelijk zijn wat een theorie is. Hij ziet een continuüm voor zich waarbij het ene uiterste wordt gevormd door 'formele stelsels van proposities' en het andere door 'theoretische perspectieven'. Zijn voorkeur gaat uit naar perspectieven, in het bijzonder perspectieven met een hoog realiteitsgehalte. Een theorie is in zijn optiek niet veel meer dan een handige samenvatting van wat we op enig moment denken te weten (en daarmee ook een afbakening van wat we nog niet weten). We moeten aan het 'verschijnsel' theorie niet al te veel waarde hechten, want er is meer kennis beschikbaar dan in theorieën opgeslagen ligt. Bovendien, zo betoogde Goudsblom, zijn veel theorieën eigenlijk wensstheorieën en als zodanig weinig bruikbaar voor de wetenschap. Hierna ging hij in op de bijdragen in het themanummer en constateerde met Wilterdink dat een algemene theorie van misdaad niet ontkomt aan de vraag 'welke soorten gedragingen onder welke condities en met welke middelen als

realistisch machts- en organisatiebeeld. Daarmee deed hij onrecht aan dit instituut, zowel normatief idealistisch als aan haar praktijkorganen, want ook die laatstgenoemden zijn geen bedrijven. Zowel de judex unus als de meervoudige kamers blijven eerst en vooral bijzonder kleine maar wijze zelfstandigen. Het zijn burgerschapsorganen om conflicten mee te helpen oplossen, te vergelijken met een gemeenteraad of parlement. Dit geldt ipso facto voor het openbaar ministerie. Toen Dato een formele waarschuwing gaf aan een collega die anders had gevorderd dan de minister had gevraagd in een euthanasiezaak (officier Drent volgde zijn geweten en wees op het 'nemo tenetur' beginsel ten aanzien van de betreffende arts terwijl de minister moord of dood door schuld had willen horen eisen, om zo nieuwe jurisprudentie uit te lokken) liet hij zien hoever zijn instrumentalisme gaat. Wat ministers en PG's vragen aan officieren moet blijikbaar gelezen worden als, 'wat wij eisen' onder sanctiedreiging. Over steerbederf binnen het OM gesproken.

Bestluit

Vandaar mijn pleidooi voor andere mensen met andere opvattingen. Hoewel ik weet dat de Dato's populair zijn in bestuurlijke kringen, meen ik dat het voor het recht en haar praktijken beter is als er weer De Ruyters komen, of Van Traa's of Koppeyne van de Capello's om het Kamerbreed te houden.

Of de advocaat Korthals ook onder dit keurkorps valt kan men nu nog niet te zeggen. In elk geval komt hij niet voort uit het OM of de ambtenarij en valt zijn eerste begroting op door een bescheiden accentuering van het criminaliteitsprobleem, en ook door een veel evenwichtiger aandacht voor bestuursrechtelijke en privaatrechtelijke hervormingen, dan we in jaren gelezen hebben in een justitiebegroting. Daarbij speelt ook mee dat de politie nu geheel onder BiZa valt, inclusief alle veiligheids perikelen. Dat zou voor Justitie wel eens een grotere ontlasting kunnen betekenen dan men nu denkt. Dat men niet aanspreekbaar is als eerste bij politiesoors, dat scheidt een slok op een borrel.

Dato zal het niet leuk vinden. Eerst alle energie gezet op maximale zeggenschap (via het OM) over de politie (enige jaren terug claimden de PG's zelfs percentages politietijd voor exclusief de misdaadbestrijding), en nu op afstand gezet - op afroep beschikbaar - achter burgemeesters en de minister van Binnenlandse Zaken. Maar ja, als men macht en vertrouwen met elkaar verward, dan verdient men ook niet meer.

misdadig worden gedefinieerd en behandeld'. Het verschijnsel misdaad omvat een heterogene verzameling van gedragingen die alleen kan worden begrepen wanneer een historisch-sociologisch perspectief wordt gehanteerd waarin verbindingen worden gelegd tussen micro- en macro-verschijnselen. Zonder deze verbinding (integratie) is een theorie van de misdaad contextloos en zonder betekenis. (Goudsblom had hierbij wellicht -en met name- de theorie van Gottfredson en Hirschi op het oog: *A General Theory of Crime, 1990, BR*). Weinig verrassend was zijn stelling dat de civilisatiethorie van Elias in dit opzicht veel meer te bieden heeft, omdat in deze theorie het menselijk gedrag wordt ingebed in een historische en maatschappelijke context. Recentelijk was hij tot de conclusie gekomen dat deze theorie zich goed laat verbinden met het werk van Bourdieu, omdat beide auteurs een vergelijkbaar begrippenkader hanteren.

Hierna was het de beurt aan Wippler. Ook deze begon met de vraag wat eigenlijk een theorie is. Hij maakte hierbij een onderscheid tussen 'theoretische benaderingen' en 'theorieën'. Theoretische benaderingen zijn strategieën voor theorievorming, vooral bedoeld als input voor theorieën. Deze benaderingen kunnen in verschillende velden worden toegepast en zijn alleen op de lange termijn te beoordelen op vruchtbaarheid. Als ze niet meer vruchtbaar zijn, moeten ze worden weggegooid (wat volgens Wippler te weinig gebeurt). Theorieën vormen de output van het proces van theorievorming en moeten worden beschouwd als uitgewerkte verklaringen van specifieke verschijnselen. Evaluatie vindt plaats op grond van criteria als informatieverhouding en het doorstaan van empirische beproeving. Als theorieën vaak worden weerlegd, moeten ze worden geëlimineerd (ook dit gebeurt te weinig). Wippler had in het themanummer veel vormen van theoretische integratie besproken zien worden, maar miste nog een belangrijke. Aan de hand van het model van Malewsky liet hij zien hoe je door het formuleren van algemene uitspraken empirische generalisaties op verschillende deeltreinen met elkaar kunt verbinden. Zijn credo was dan ook dat theoretische integratie (onder andere) kan worden bereikt door uitspraken te formuleren met een zo hoog mogelijk informatieverhouding. Hij onderkende dat het bijzondere, multi-disciplinaire karakter van de criminologie een extra complicatie vormt voor integratie, maar zag in dit opzicht licht aan de einder. Volgens hem is er de laatste twintig jaar sprake van een convergentie in de sociale wetenschappen, zowel binnen disciplines, waar het gaat om verschillende benaderingen, als tussen verschillende disciplines. De gemeenschappelijke kern van de sociale wetenschap wordt weer zichtbaar, waarmee we lijken terug te keren naar de situatie ten tijde van de Schotse moraalfilosofen, toen er nog geen sprake was van disciplinaire en methodische scheidslijnen.

Volgens Wippler kan de gemeenschappelijke kern als volgt worden gedefinieerd: 'sociaal-wetenschappers houden zich bezig met het verklaren van maatschappelijke verschijnselen uit interdependente handelingen van individuen die opereren in historisch gegroeide contexten, waarbij hun handelen is onderworpen aan algemene beginselen van de menselijke natuur. Variërende historische contexten leiden ertoe dat dezelfde algemene beginselen verschillende genereren in sociaal gedrag en in maatschappelijke gevolgen'. Aldus kwam Wippler, ondanks het verschil in benadering, tot dezelfde conclusie als Goudsblom: de verbinding tussen micro en macro is van cruciaal belang voor de theorievorming. Sociaal-wetenschappers doen er volgens Wippler goed aan gebruik te maken van eenvoudige, robuuste gedrags-theorieën; het is in zijn optiek niet zinvol hieraan veel tijd te besteden: de aandacht gaat immers vooral uit naar maatschappelijke verschijnselen.

Na de koffie (zonder cake) was de zaal aan de beurt om te reageren. In de discussie die volgde werd veel naar voren gebracht, maar een duidelijke richting ontbrak. Wippler had eerder opgemerkt dat er in het tijdschrift veel over integratie werd gesproken en minder over concrete toepassingen. Dit gold ook voor de discussie. Echter, door het ontbreken van een gezamenlijk referentiekader (wat is integratie, welke vormen kunnen we onderscheiden?) bleef de discussie in het luchtledige hangen, waardoor nogal uiteenlopende thema's aan bod kwamen, variërend van disciplinaire integratie, niveau-integratie (micro-macro), epistemologische aspecten van integratie, de constructie van *grand theory*, en zo meer. Enkele willekeurige *statements* - niet per se de belangrijkste- voor de liefhebber: 'hoe meer je integreert, des te minder nieuwe vragen werp je op', 'criminologie is een praktijkvak dat oplossingen moet aandragen voor maatschappelijke problemen, geen wetenschappelijke discipline die zich bezighoudt met het opstellen van algemene theorieën, laat staan geïntegreerde theorieën' (Blankenburg, VU). 'Je moet niet dogmatisch met integratie omgaan, maar kijken of het wat oplevert in concrete gevallen' (Baerveldt, UU). 'Verbindingen tussen criminologie en sociologie leveren geen integratie op, want de sociologie is net als de criminologie een lappendeken van theorieën' (Witterdink, UU). 'Niet wetenschapsinterne criteria, maar intellectuele hegemonie is bepalend voor de vraag of een theorie navolging vindt' (Goudsblom). Wippler merkte ten slotte op dat we terughoudend moeten zijn met het gebruik van de term integratie. Dit leek me, gelet op de voorafgaande discussie, geen overbodige waarschuwing. Gelukkig bevat het themanummer van TvC enkele bijdragen waarin al die verschillende vormen van theoretische integratie netjes op een rij worden gezet.

